

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 22.11.1965, sp. zn. 5 Cz 102/65, ECLI:CZ:NS:1965:5.CZ.102.1965.1

Číslo: 12/1966

Právní věta: K otázce zastoupení dědice spoludědicem při projednávání dědictví.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 22.11.1965

Spisová značka: 5 Cz 102/65

Číslo rozhodnutí: 12

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Dědění, Řízení před státním notářstvím, Zastoupení

Předpisy: 95/1963 Sb. § 4

§ 22

§ 39

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Zákonnými dědici zůstavitelky V. K., zemřelé dne 31. 8. 1964, byli pozůstalý manžel V. K. a pozůstalá dcera J. K. Státní notářství v Chebu vyrozumělo o dědickém právu ve smyslu ustanovení § 33 odst. 1 not. ř. pouze pozůstalého manžela V. K.; s ním také projednalo dědictví, když předložil plnou moc druhého dědice – pozůstalé dcery J. K.

V průběhu řízení navrhl manžel (současně v zastoupení dcery) ke schválení dohodu o vypořádání dědictví, podle níž měl převzít veškeré dědictví bez povinnosti cokoli vydat nebo vyplatit na dědický podíl dcery.

Státní notářství v Chebu tuto dohodu schválilo a potvrdilo podle ní nabytí dědictví pozůstalému manželovi.

Nejvyšší soud rozhodl ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu, že rozhodnutím státního notářství v Chebu byl porušen zákon a toto rozhodnutí zrušil.

Z odůvodnění:

Občanský zákoník vychází ze zásady zastupitelnosti k jednání (§ 22 a násl. o. z.); nedovoluje však, aby jiného zastupoval ten, kdo sám není způsobilý k právnímu úkonu, o který jde, ani ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného (§ 22 odst. 2 o. z.). Takové zastoupení by totiž – jak to

výslovně zdůrazňuje důvodová zpráva k občanskému zákoníku - odporovalo pravidlům socialistického soužití.

Jednou z překážek zastoupení ve smyslu ustanovení § 22 odst. 2 o. z. je tedy rozpor mezi zájmy zástupce a zastoupeného. Se zřetelem ke znění zákona nebrání pochopitelně zastoupení již pouhá možnost rozporu mezi zájmy zástupce a zastoupeného, nýbrž jen existence takového rozporu; to plyne např. ze srovnání ustanovení § 22 odst. 2 o. z. („jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného“) s ustanovením § 37 odst. 2 zák. o rod. („při nichž by mohlo dojít k střetu zájmů mezi rodiči a dětmi nebo mezi dětmi navzájem“).

V této věci projednání dědictví zastupoval jednoho dědice ze zákona (pozůstalou dceru) druhý dědic ze zákona (pozůstalý manžel) a navrhl k vypořádání dědictví dohodu, podle níž měl jím zastoupený dědic vyjít z projednávání dědictví zcela naprázdno. Zastoupení jednoho dědice druhým dědicem není vždy vyloučeno, protože samotné postavení dědiců v řízení o dědictví odůvodňuje jen možnost rozporu v jejich zájmech, nikoli ještě existenci tohoto rozporu. Stejně zákon nevylučuje, aby v rámci těch oprávnění, jež vznikla ze zastoupení, jednal některý z dědiců před státním notářem za jiného dědice i při vypořádání dědictví dohodou; pokud by to zákon nepřipouštěl, jistě by oprávnění zástupce v tomto směru zúžil podobným výslovným způsobem, jakým to učinil v jiné souvislosti např. v ustanovení § 463 odst. 2 o. z. (podle něhož zástupce dědice může za něj dědictví odmítnout jen podle plné moci, která ho k tomu výslovně opravňuje). Ovšem za takové situace, kdy jeden dědic (pozůstalý manžel) navrhl k vypořádání dědictví i v zastoupení druhého dědice (pozůstalé dcery) dohodu, který se svými důsledky pro zastoupeného dědice dokonce blíží odmítnutí dědictví, měl státní notář pečlivě zkoumat před rozhodnutím o schválení dohody, zda mezi zastoupeným (pozůstalou dcerou) a zástupcem (pozůstalým manželem) neexistuje rozpor v zájmech, tj. jinými slovy, zda vůbec zastupuje pozůstalý manžel pozůstalou dceru právně účinným způsobem. K tomu účelu měl státní notář odročit jednání, poskytnout pozůstalé dceři přiměřené právní poučení (§ 4 odst. 2 not. ř.), vyslechnout ji k návrhu dohody o vypořádání dědictví a přesvědčit se o tom, je-li tato dohoda výrazem shodné vůle obou dědiců. Takový obezřetný postup státního notářství byl na místě tím spíše, že pozůstalá dcera nežije ve společné domácnosti s otcem - pozůstalým manželem.

Jestliže státní notářství v Chebu neučinilo uvedená opatření, zejména se nezabývalo otázkou existence rozporu mezi zájmy pozůstalého manžela a jím zastoupené pozůstalé dcery, a tedy i otázkou přípustnosti zastoupení pozůstalé dcery pozůstalým manželem, a schválilo bez ohledu na zájmy pozůstalé dcery dohodu o vypořádání dědictví navrženou pozůstalým manželem, porušilo zákon hlavně v ustanoveních § 22 odst. 2 a § 4 odst. 2 not. ř. Navíc porušilo zákon též v ustanovení § 39 odst. 2 not. ř., když nedbalo - při úvaze o schválení dohody - zájmu společnosti na nabytí předmětů z osobního majetku zůstavitele těmi, kdož s ním byli v blízkém citovém vztahu, tj. nejen pozůstalým manželem, nýbrž i pozůstalými dětmi.